

**Qunduzxon HUSANBOYEVA, Faxriddin SHODIYEV,
Mutallib HAZRATQULOV**

**BOSHLANG‘ICH SINFLARDA
ADABIYOT O‘QITISH METODIKASI**

**Oliy o‘quv yurtlarining pedagogika fakultetlari
(boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari) talabalari uchun
d a r s l i k**

SAMARQAND – 2019

UDK:371.3

BBK:74.268.5

H84

Mazkur “Boshlang‘ich sinflarda adabiyot o‘qitish metodikasi” darsligi uzluksiz ta‘limning dastlabki bosqichidagi adabiy ta‘lim bo‘yicha amaldagi o‘quv rejasi asosida tuzilgan dastur mazmuniga muvofiq yaratilgan. Unda boshlang‘ich sinflar o‘qituvchilarini tayyorlashda quyi sinflar o‘qish darslari misolida adabiyot o‘qitishning o‘ziga xos xususiyatlari va eng dolzarb muammolari bugungi kun talablari nuqtai nazaridan yoritib berilgan. Darslik oliy o‘quv yurtlari pedagogika fakultetlari boshlang‘ich sinflar o‘qituvchilari tayyorlash bo‘limining talabalariga mo‘ljallangan. Samaraqand davlat universiteti Ilmiy-uslubiy kengashining 2019-yil 5 sentabrda 1-sonli qaroriga asosan Boshlang‘ich ta‘lim va sport-tarbiyaviy ish yo‘nalishi talabalari uchun darslik sifatida tavsiya etilgan.

Maxsus muharrir:

Qozoqboy YO‘LDOSHEV,
pedagogika fanlari
doktori, professor.

Taqrizchilar:

A.Azimov
filologiya fanlari nomzodi

A.Toshpo‘latov
filologiya fanlari bo‘yicha
falsafa doktori

ISBN – 978-9943-5376-7-5

Husanboyeva Q va boshq. Boshlang‘ich sinflarda adabiyot o‘qitish metodikasi. Darslik. –samarqand: SamDU nashriyoti 2019. 390 bet.

MUNDARIJA

1-mavzu. Boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitish metodikasi fan sifatida.....	4
2-mavzu. Boshlang'ich sinflar adabiy ta'limining umumnazariy masalalari. Boshlang'ich adabiy ta'limga xos bo'lgan tamoyillar va yondashuvlar.....	15
3-mavzu. Talabalar kasbiy kompetentligini shakllantirishda adabiyot o'qitish metodikasi o'quv fanining o'rni va roli	35
4-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda badiiy asarlar ustida ishlash t exnologiyalari. O'qish darslarini tashkil etishda hamkorlik texnologiyasining zarurati	56
5-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda o'quvchi ma'naviyatini kamol toptirishda muammoli ta'lim texnologiyasining o'rni	71
6-mavzu. Modulli ta'lim texnologiyasi xususiyatlari va undan boshlang'ich adabiy ta'limda foydalanishning ahamiyati	97
7-mavzu. Didaktik o'yinlar texnologiyasi va uning boshlang'ich adabiy ta'limdagi o'rni.....	114
8-mavzu. O'qitish metodlari va boshlang'ich adabiy ta'limda ulardan foydalanish.....	134
9-mavzu. Boshlang'ich sinflar o'qish darslarida ta'lim usullari va dars shakllari. Ularning o'zaro aloqadorligi	156
10-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishning o'rni va zarurati	178
11-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda o'qish turlari va ularning o'ziga xos xususiyatlari.....	196
12-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda badiiy asarlarning didaktik tahlili haqida tushuncha	216
13-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda nasriy va she'riy asarlar ustida ishlashdagi o'ziga xosliklar	231
14-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda topishmoqlar va tez aytishlarning ahamiyati. Ular ustida ishlash yo'llari	252
15-mavzu. Adabiy ta'limning dastlabki bo'g'inida tasviriy san'at namunalarini o'qishga o'rgatish amaliyoti	269
16-mavzu. Adabiy ta'limning dastlabki bosqichida insho va uning turlari. Insholarni baholash me'zonlari	286
17-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda o'quvchilarni asar qahramonlarini baholashga o'rgatish	307
18-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda uy vazifalari berishga qo'yiladigan talablar va uni tashkil etish yo'llari	323
19-mavzu. Boshlang'ich adabiy ta'limda ko'rsatmalilik. Texnik vositalar va internet ma'lumotlaridan foydalanish	345
20-mavzu. Boshlang'ich sinflarning o'qish darslarida o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini o'stirish yo'llari	359
21-mavzu. Boshlang'ich sinflar adabiy ta'limida mustaqil ishlar va ularni tashkil etish yo'llari.....	378

KIRISH

Hurmatli talabalar! Mazkur o'quv qo'llanmadagi mavzular bo'yicha tuzilgan savol-topshiriqlar Sizlardan o'qiganlaringizni so'zma-so'z takrorlashni emas, balki barcha o'quv fanlari bo'yicha o'zlashtirgan bilimlaringizga tayangan holda o'ylab ko'rib, o'z mustaqil fikringizni aytishni nazarda tutgan holda tuzilgan. Yana shuni ham ta'kidlash joizki, mavzular bo'yicha taqdim etilgan savol va topshiriqlar zimmasiga matn mazmunida siz bilishingiz, nafaqat bilishingiz, balki bo'lajak o'qituvchi sifatida ongingiz hamda ruhiyatingizga joylab olishingiz shart bo'lgan jamiki muhimlarga sizning e'tiboringizni qaratish yuki ortilgan.

Taqdim etilgan dars ishlanmalari va badiiy matnlar tahlili namunalari ham Sizning amaliy faoliyatingizni to'g'ri tashkil qilishga yo'naltirilgan. Ertangi ish jarayonida Sizga suv bilan havodek zarur bo'ladigan muhim jihatlar nazaringizdan chetda qolib ketishiga yo'l qo'ymaslikka harakat qilingan. Bu talablarning barchasiga, hamma birdek javob bera olmasligi ham mumkin, albatta. Chunki Xudoning har bir yaratig'i o'z qobiliyati va qiziqishlari, o'z iqtidori va intellektual imkoniyatlariga ega. Hammadan bir xil bilim talab qilish ham aqlli ish emas. Har kim aqli yetgancha ish tutadi. Gap shundaki, bilimli, o'z yurti va millatining kelajagi uchun og'riydigan, O'zining ham shaxs, ham o'qituvchi sifatida ma'naviy kamolotini ta'minlashga yuz tutgan talabalar o'rtachalarning qurboni bo'lib qolmasligi uchun shu murakkab yo'l tanlandi. Mukammallik sari intilgan talabalar ularning barchasiga javob berishga urinishlari, o'zlarini sinab ko'rishlari tabiiy, albatta. Bo'lajak hamkasb! O'zingizni kuzating-a, oldingizga qo'yilgan vazifalarning mohiyatiga kirib ularga o'z bilimingiz, saviyangiz va dunyoqarashingizdan kelib chiqib yondashsangiz, ma'nan ko'tarilayotganingizni o'zingiz ham his qilasiz. Bu jarayonda sizga Oq yo'l! To'g'ri tushunganingiz uchun rahmat!

1-mavzu. Boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitish metodikasi fan sifatida

Reja:

1. "O'qish kitobi" darsliklarining umumiy tahlili.
2. Boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitishning vazifalari.
3. Boshlang'ich sinflar tarbiyalanuvchilarida shaxslik sifatlarini shakllantirish.
4. Badiiy matn tahlili.

Tayanch so'zlar: *konsepsiya, ta'lim standartlari, dastur, darslik, erkin faoliyat, didaktik tahlil metodi.*

Pedagogika ilmi va amaliyotida ko'p zamonlardan beri ta'lim tarbiyadan ustuvor sanalib kelinayotganini bo'lajak o'qituvchilar talabalik yillarida o'zlashtirayotgan bilimlari asnosida payqagan bo'lishsa kerak. Mustaqillikka erishilgandan keyin nafaqat ijtimoiy-siyosiy hayotda, balki ta'lim-tarbiya jarayonida ham jiddiy o'zgarishlar amalga oshirila boshlandi. Endilikda ta'lim amaliyotida tarbiyalanuvchilarga bilimlarni tayyor holda berishdan voz kechilib, shakllanib kelayotgan yosh avlodning ma'naviyatini sog'lomlashtirish, ularni mute ijrochilikdan erkin ishtirokchi darajasiga ko'tarishning yangi-yangi yo'llari qidirilmoqda. O'qitishning asosiy ashyolari bo'lmish konsepsiya, ta'lim standartlari, dastur, darslik, metodik hamda o'quv qo'llanmalarni yangilash va takomillashtirish bilan birga ruhan sog'lom, aqlan barkamol, o'z fikri hamda qarashlariga ega bo'lgan yoshlarni tarbiyalash ustuvorlik kasb etmoqda. Yoshlar tarbiyasida bir xil fikrlaydigan, yagona xulosaga keladigan avlodni shakllantirishdan voz kechilib, o'rniga ma'naviy sifatlarning yetakchiligi, tuyg'ularning injaligi, ko'ngil istaklari ustuvorligiga milliy an'analarga tayangan holda erishishga alohida diqqat qaratilmoqda.

Afsuski, mustaqillikning dastlabki bosqichida paydo bo'lgan ayrim muammolar egamanlikning chorak asri davomida ham to'laligicha echimini topa olmayapti. O'tmish tuzumning qator illatlaridan qutulish uchun ruhiyati mustaqillik davrida shakllangan avlod etilishi kerak edi. To'g'ri, mustaqillik davrida tug'ilgan avlodning oldi bugun yigirma beshdan oshdi. Lekin ularning barchasi shaxs sifatida erkinmi? Ular ruhan ozodmi? Ma'naviyati sog'lommi?